

POLITYKA INWESTYCYJNA WAŻNYM INSTRUMENTEM DETERMINUJĄCYM KONKURENCYJNOŚĆ I ROZWÓJ GMINY

Marta Szaja

Uniwersytet Szczeciński

Streszczenie: Artykuł dotyczy problemu rozwoju lokalnego, który odbywa się w warunkach ciągłej rywalizacji pomiędzy jednostkami terytorialnymi. Jednym z instrumentów determinujących rozwój lokalnej przestrzeni są realizowane na jej obszarze inwestycje. Podejmowane przez lokalne władze, jak i prywatne podmioty stanowią o poziomie konkurencyjności danej gminy. Celem artykułu jest ukazanie sposobów dostosowania „gminnej oferty” do oczekiwań konkretnych odbiorców oraz metod komunikacji lokalnych władz z potencjalnymi inwestorami. Jak również stosowane przez nich zachęty w celu zainicjowania nowych przedsięwzięć gospodarczych na terenie gminy.

Słowa kluczowe: rozwój lokalny, polityka inwestycyjna, konkurencyjność gmin

Wprowadzenie

Rozwój lokalny⁸⁰ jest pojęciem złożonym, w związku z czym niezwykle trudne jest sformułowanie definicji, która w sposób jednoznaczny odzwierciedlałaby różne sposoby podejścia do tej charakterystycznej kategorii rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki terytorialnej (Parysek 2001). Opierając się na najbardziej powszechnych i najczęściej cytowanych interpretacjach pojęcia *rozwoju lokalnego* można przyjąć, iż jest to „proces, działanie świadomie inicjowane i kreowane przez lokalnych aktorów (m.in. lokalne władze, mieszkańców, przedsiębiorców, stowarzyszenia społeczne i kulturalne itp.), zmierzające do stworzenia nowych oraz poprawy istniejących walorów użytkowych w danej jednostce osadniczej, jak również tworzenia korzystnych warunków dla gospodarki oraz zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego (Blakely 1989; Markowski 1995; Bról 1998). Rozwój lokalny jest procesem mającym na celu zrealizowanie na danym obszarze spójnego zbioru celów gospodarczych i socjalnych przedstawionych w programie wieloletnim wiążącym kontraktowo wszystkich aktorów (A. Kuhn 1995, s. 10).

Prezentując istotę rozwoju gminy nie można nie uwzględnić roli, jaką w procesie permanentnych, pozytywnych przemian odgrywa polityka inwestycyjna. Jest ona jednym z ważniejszych instrumentów wykorzystywanych w polityce przestrzennej i ma bezpośredni związek z progresją lokalnej sfery społeczno-

gospodarczo-przestrzennej. „Jest również jednym z czynników inicjujących procesy konkurowania w warunkach sektora samorządowego” (Gorzelać, Jałowicki 2000).

Celem niniejszej pracy jest poruszenie problematyki polityki inwestycyjnej, jako jednej ze stymulant (pozytywnych determinant) lokalnego procesu rozwojowego, odbywającego się w warunkach ciągłej rywalizacji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

Istota konkurencyjności w wymiarze lokalnym

Pojęcie *konkurencyjności*⁸¹ rozpatrywane było do niedawna w literaturze ekonomicznej przede wszystkim w odniesieniu do funkcjonowania komercyjnych podmiotów rynkowych. Jednakże „w ostatnich latach wzrosło w badaniach konkurencyjności zainteresowanie aspektem przestrzennym” (Nowak, Skotarczak 2010, s. 271) i coraz więcej miejsca poświęca się temu problemowi nawiązując do „działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) oraz realizowanej polityki regionalnej” (Klamut 2000). I tak definicja, która początkowo łączona była z maksymalizacją korzyści ekonomicznych osiąganych przez podmioty gospodarcze, została przeniesiona współcześnie także na miasta/gminy (Kuciński 2009).

⁸⁰ Termin ten używany jest w literaturze przedmiotu do określenia rozwoju zarówno gminnych, jak i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego.

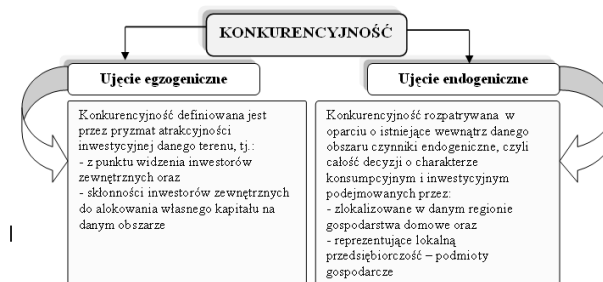
⁸¹ Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorców definiuje to pojęcie jako rywalizację jednostek gospodarczych o rynki zbytu, rynki surowców, rynki siły roboczej, wdrażanie wynalazków i innowacji. (Zob. *Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy w warunkach rynku*, Wyd. ZNICZ, Szczecin 1993, s. 101.)

W najszerszym ujęciu konkurencyjność jest to zdolność jednostek przestrzennych do przystosowania się do zmiennych warunków oraz do utrzymania swojej pozycji na coraz bardziej zintegrowanym rynku (Secomski 1982, s. 71). Przejawia się więc w umiejętności adaptowania pozytywnych trendów pojawiających się w ich otoczeniu, stwarzających dla nich korzyści wewnętrzne i zewnętrzne, np. rozwój przedsiębiorczości, kreowanie wzrostu lokalnego, regionalnego (Klamut 2000). W tym aspekcie konkurowanie jednostek terytorialnych oceniane jest przez pryzmat zdolności do pozyskania sponsorów lub inwestorów, maksymalizowania liczby zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) oraz docelowo koncentruje się na wykreowaniu ich pozytywnego wizerunku w otoczeniu (Dziemianowicz 2000). Ciągła aktywność i kreatywność w tworzeniu wizerunku jednostek osadniczych jest niezbędna z uwagi na dynamikę zjawiska konkurencyjności, które powoduje, że raz uzyskana w tym zakresie przewaga nie jest stała (Kuciński 2009).

P. C. Cheshire, I. R. Gordon definiują współzawodnictwo terytorialne jako wszelkiego rodzaju lokalne starania (wysiłki) podejmowane na rzecz rozwoju danej miejscowości podczas jej konkurowania z innymi miejscowościami. Działania te mogą przybierać różne formy, jak np. marketing miejsc (marketing terytorialny), pomoc lokalnym przedsiębiorstwom, budowa infrastruktury, zapewnienie dostępu do informacji (m.in. sieci Internetowej) oraz wspieranie inicjatyw lokalnej społeczności i podmiotów gospodarczych (Cheshire, Gordon 1995).

Współczesne samorządy stają wobec wielu trudnych wyzwań i decyzji związanych zarówno z koniecznością określenia dalszej, spójnej wizji swojego rozwoju, nieustannej troski o pozyskanie wystarczającej ilości środków finansowych na realizację określonych w ustawach zadań, jak i własnych projektów inwestycyjnych, które będą determinowały dalszy ich rozwój. „Potrzeba elastycznego kształtowania konkurencyjnych struktur funkcjonalnych w jednostkach terytorialnych odbywa się w warunkach wzajemnego przenikania tego, co lokalne/regionalne i globalne. Stąd rywalizacja pomiędzy jednostkami osadniczymi (przede wszystkim miastami) ma różną skalę przestrzenną. Na skutek pogłębiania się procesu globalizacji (czego efektem jest wzrastająca otwartość gospodarek), współzawodnictwo odbywa się zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym” (Kuciński 2009). Rezultatem takiego stanu rzeczy jest również zmiana sposobu zarządzania przestrzenią miejską, która przypomina obecnie „zarządzanie w warunkach zwiększonej konkurencyjności między przedsiębiorstwami” (Komorowski 2000, s.79). Nie dziwi zatem fakt, iż coraz większego znaczenia w ocenie konkurencyjności danego obszaru nabiera przedsiębiorczość, zdolność kadry i pracowników, sprawność funkcjonowania lokalnych systemów spo-

łeczno-gospodarczych (Markowski 1996), a także lokalnych systemów otoczenia i wsparcia biznesu. To one bowiem wpływają na zdolność regionu do przyciągania nowych inwestorów oraz możliwość zaofiarowania im takich warunków, w których będą w stanie osiągnąć przewagę konkurencyjną (Kłysik-Uryszek 2010, s. 46). To też sprawia, że konkurencyjność na poziomie lokalnym i regionalnym może być postrzegana w dwóch aspektach – egzogenicznym i endogenicznym (Klamut 2000) (por. Rysunek 1).

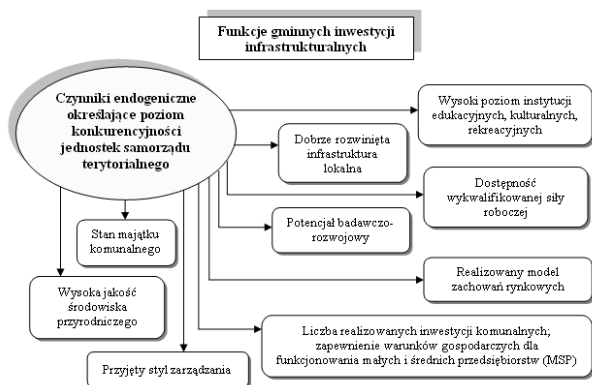

Rysunek 1. Charakter postrzegania konkurencyjności w wymiarze lokalnym i regionalnym

Picture 1. Character of the competitiveness understanding in local and regional scales.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B. Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Ziolo, *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, s. 265-266.

Jak wynika ze schematu konkurencyjność samorządów uzależniona jest zarówno od występowania i siły oddziaływania czynników egzogenicznych, jak i od struktury zasobów będących w dyspozycji danej jednostki terytorialnej tworzących jej otoczenie wewnętrzne (Gruchman, Zawisny 1992). W warunkach jednostek samorządowych otoczenie endogeniczne utożsamiane jest z potencjałem danej jednostki rozumianym jako całość zasobów, którymi dysponuje (Filipiak-Dylewska, Szewczuk 2000, s. 28). Zasoby własne warunkują możliwość wykorzystania pojawiających się okazji oraz unikania, bądź minimalizowania skutków pojawiających się zagrożeń (Czykiel-Wierzba 1998, s. 85). Ze względu na specyfikę podjętego w pracy tematu większą uwagę poświęcono czynnikom endogenicznym, które utożsamiane są ze stanem zasobów własnych JST (por. Rysunek 2).

Rysunek 2. Czynniki endogeniczne determinujące poziom konkurencyjności na poziomie samorządu.

Picture 2. Endogenic factors determining the level of competitiveness at community self government.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. Czykiel-Wierzba, *Polityka regionalna Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1998, s. 85; B. Filipiak-Dylewska, A. Szewczuk, *Zarządzanie strategiczne. Narzędzia, scenariusze, procesy*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2000, s. 130.

Samorządy gminne wykorzystując przy realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych wewnętrzne faktory, w sposób świadomy i celowy kreują swoją przestrzeń (przekształcają ją, tworzą jej nowe funkcje). Bardzo często to właśnie „inwestycje publiczne (dotyczące między innymi infrastruktury komunalnej oraz innych obiektów o charakterze publicznym), warunkują powstawanie lub przynajmniej określają warunki ekonomiczne inwestycji realizowanych przez inne podmioty. Stanowią również mechanizm bezpośrednio kształtujący wizerunek i cechy użytkowe lokalnej przestrzeni” (Gorzym-Wilkowski 2006).

Z punktu widzenia konkurencyjności lokalnej i regionalnej wyodrębnia się obszary oddziaływania, które z uwagi na swoją znaczącą rolę w budowaniu atrakcyjności inwestycyjnej danej przestrzeni terytorialnej stanowią przedmiot szczególnego zainteresowania ze strony władz lokalnych (Filipiak-Dylewska, Szewczuk 2000, s. 281) (por. Tabela 1).

Tabela 1. Zasadnicze obszary oddziaływań w procesie podnoszenia konkurencyjności obszarów lokalnych i regionalnych.

Table 1. Main areas of influence in the process of the competitiveness increase between local and regional areas.

Obszar oddziaływania	Kierunki zmian
Infrastruktura drogowa	<ul style="list-style-type: none"> - modernizacja dotychczasowej nawierzchni drogowej - budowa nowych odcinków dróg lokalnych - utwardzanie dróg lokalnych o miękkiej nawierzchni - prace remontowe/modernizacyjne w zakresie budownictwa komunalnych - tworzenie węzłów komunikacyjnych

	<ul style="list-style-type: none"> - reorganizacja, przekierowanie ruchu drogowego - tworzenie parkingów lokalnych - tworzenie ścieżek rowerowych - układanie chodników miejskich
Infrastruktura komunalna	<ul style="list-style-type: none"> - zaopatrzenie w energię elektryczną wszystkich jednostek funkcjonujących w danej przestrzeni terytorialnej - doprowadzenie gazociągu w rejonach pozbawionych połączenia - inwestycje w nowoczesną infrastrukturę teleinformatyczną - uzbrojenie działek rekreacyjnych - budowa wodociągów - wykonanie instalacji sanitarnej - tworzenie ośrodków rekreacyjno-wypoczynkowych - znaczenie i przygotowywanie szlaków turystycznych i punktów widokowych - inwestycje ukierunkowane na pozyskiwanie nowych źródeł energii
Ochrona środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> - budowa nowoczesnych oczyszczalni ścieków - racjonalizacja gospodarki odpadami - stosowanie nowoczesnych przyjaznych środowisku metod utylizacji odpadów - popularyzowanie edukacji w zakresie postaw proekologicznych
Koncepcje finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - racjonalizacja źródeł finansowania z uwagi na koszt kapitału - korzystanie z finansowania oferowanego JST w zakresie źródeł pomocowych Unii Europejskiej - pozyskiwanie środków finansowych z rynku kapitałowego (obligacje municypalne) - rozwój współpracy z sektorem bankowym - rozwój koncepcji partnerstwa publiczno-prywatnego - przestrzeganie dyscypliny finansów publicznych - działanie zgodnie z zaleceniami nauki finansów
Marketing JST	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój koncepcji marketingu mix w warunkach samorządu - rozwój systemów informacji marketingowej na poziomie JST - podejmowanie działań marketingowych w zakresie stworzenia i utrwalenia wizerunku JST w otoczeniu - weryfikowanie założeń strategicznych - opracowywanie strategii marketingowych - poszukiwanie nowych kanałów dystrybucji dla oferty samorządowej - intensyfikacja działań i obszarów konkurencji
Kierunki działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> - dywersyfikacja działalności JST - reorientacja założeń kierunków rozwoju JST jako rezultat oddziaływania bodźców z otoczenia - rozwój koncepcji produkcji rolnej ukierunkowanej na wytwarzanie zdrowej żywności - rozwój turystyki w warunkach JST - rozwój bazy noclegowej - rozwój zaplecza do obsługi gastronomicznej i finansowej
Kwalifikacje urzędników	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wymagań w zakresie kwalifikacji zawodowych urzędników

wchodzących w skład struktur władz lokalnych	- wzrost wymogów co do posiadanego przez pracowników władz lokalnych wykształcenia - utrwalenie się wymogów w zakresie samokształcenia i podnoszenia kwalifikacji
Współpraca i kooperowanie	- tworzenie związków między JST celem realizacji wspólnych założeń - dążenie do nawiązywania kontaktów międzynarodowych - wymiana doświadczeń z podmiotami zagranicznymi (konferencje, publikacje, wykłady, dyskusje)

Źródło: B. Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Ziolo, *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, s. 282-283.

Proces pobudzania konkurencyjności na poziomie samorządu terytorialnego oraz w ujęciu regionalnym polega na systematycznym oddziaływaniu na wybraną grupę czynników warunkujących wzrost, pod kątem podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej danego obszaru. O rozwoju społeczno-gospodarczo-przestrzennym jednostki osadniczej współdecyduje zarówno właściwie postawiona diagnoza strategiczna, jak i prawidłowo dobrany zbiór czynników mogących wywrzeć pozytywny wpływ na przyszłe kierunki działania na danym terenie (Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Ziolo 2005).

Rozwój JST dokonuje się głównie w wyniku inwestycji, zarówno nowych, jak i modernizacyjnych. Ograniczoność środków inwestycyjnych sprawia, że nie jest możliwe zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych wszystkich jednostek terytorialnych. W tej sytuacji stymulowanie rozwoju pobudza konkurencję między tymi jednostkami o pozyskanie inwestycji. W jej wyniku tylko część jednostek terytorialnych zdoła pozyskać inwestorów. Tą częścią są z reguły gminy, mogące zapewnić przedsiębiorstwom konkurencyjne warunki gospodarowania na swoim terenie (Zalewski 2006, s. 23).

O ekonomicznym powodzeniu określonego przedsięwzięcia przesądzać może systemowe podejście do problematyki gospodarki przestrzennej, czyli tworzenie zgodnych z ładem przestrzennym korzystnych warunków dla inwestycji. Stąd duże znaczenie ma sposobność wyprzedzającego przeprowadzenia szczegółowego rozpoznania co do możliwości realizacji inwestycji w zakresie⁸² (Raport NIK 2007):

- rodzaju inwestycji, którą można przeprowadzić na danym terenie (usługi, przemysł, mieszkalnictwo jedno lub wielorodzinne, dopuszczalna wysokość budynków, ewentualne ograniczenia wynikające z warunków terenu np. strefy

⁸² Szerzej na ten temat: Raport Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, nt. *Inwestycyjny proces budowlany-bariery inwestycyjne oraz propozycje działań usprawniających*, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 9 marca 2004 r.

ochronne, planowane inwestycje komunalne itp.),

- warunków technicznych realizacji inwestycji (przede wszystkim możliwość zasilania w media i związane z tym niezbędne inwestycje techniczne, obsługa komunikacyjna w zakresie dróg dojazdowych, a także wymaganej ilości miejsc postojowych itd.),
- innych uwarunkowań związanych z niezbędnymi nakładami finansowymi (np. warunki gospodarki istniejącą na terenie zielenią).

Działania inwestycyjne a procesy rozwojowe w gminie

Polityka inwestycyjna gmin (jak również powiatów i województw samorządowych), polega na świadomym i celowym wyborze przedsięwzięć inwestycyjnych według ustalonych kryteriów oraz na odpowiednim doborze źródeł ich finansowania, co znajduje odzwierciedlenie w planowaniu strategicznym – w strategii rozwoju JST oraz w planowaniu wieloletnim. Zadaniem polityki inwestycyjnej gmin jest wybór rodzajów realizowanych inwestycji (inwestycje nowe, kontynuowane, modernizacyjne, rzeczowe, finansowe) i źródeł finansowania wydatków na ich realizację (źródła bezzwrotne i zwrotne) oraz podmiotów realizujących inwestycje samorządowe (Jastrzębska 2005, s. 97).

Inwestycje komunalne można zdefiniować jako techniczne instrumenty stymulowania rozwoju zrównoważonego (ładu zintegrowanego), albowiem ich realizacja wpływa na ogólną poprawę stanu środowiska (ład ekologiczny) i jakości życia mieszkańców (ład społeczny), a jednocześnie rzutuje w istotny sposób na rozwój gospodarczy gminy (ład ekonomiczny) (Graczyk 2008, s. 48).

Dominującym sposobem stymulowania rozwoju lokalnego jest rozbudzanie przez lokalne władze konkurencyjności (zarówno o charakterze endo- jak i egzogenicznym), za pomocą podejmowanych przedsięwzięć inwestycyjnych⁸³. Jest to bezpośredni wynik nieodłącznego powiązania wewnętrznych celów inwestowania z celami zewnętrznymi.

⁸³ Wg *Słownika języka polskiego* pod pojęciem inwestycji należy rozumieć: 1) nakład gospodarczy, którego celem jest stworzenie nowych lub powiększenie już istniejących środków trwałych, 2) przedmiot będący wynikiem działalności inwestycyjnej, (por. *Słownik języka polskiego*, Tom 1, Wyd. PWN, Warszawa 1998, s. 756.); Natomiast w odniesieniu do jednostek terytorialnych poprzez inwestycje należy rozumieć finansowe zaangażowanie samorządu w przedsięwzięcie w celu uzyskania przyszłych korzyści, (por. M. Dylewski, B. Filipiak, M. Gorzałczyńska-Koczkodaj, *Analiza finansowa w jednostkach samorządu terytorialnego*, Wyd. Municipium, Warszawa 2004, s. 163.)

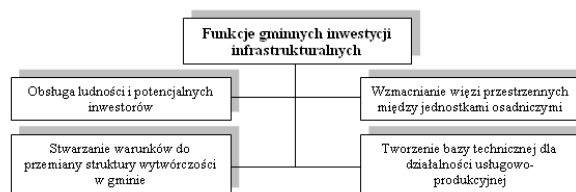
W literaturze przedmiotu wymienia się wiele powodów, dla których wzrost gospodarczej atrakcyjności gminy uzależniony jest od infrastrukturalnych inwestycji komunalnych; a najważniejsze z nich stanowią, że (Ziółkowski, Goleń 2006):

- inwestycje gminne o charakterze infrastrukturalnym skutkują ożywieniem inwestycyjnym w innych obszarach, np. budownictwie mieszkaniowym (uzbrojenie terenów pod budownictwo przyciąga deweloperów i indywidualnych inwestorów budowlanych);
- gminne inwestycje komunalne podnoszą w sposób trwały standard życia mieszkańców, wpływają na ogólną poprawę stanu środowiska, a zarazem tworzą poprzez tzw. korzyści lokalizacyjne dobre warunki dla rozwoju na jej terytorium podmiotów gospodarczych;
- inwestycje finansowane ze środków publicznych tworzą koniunkturę na rynku usług budowlanych, ponieważ poprzez zamówienia publiczne dają pracę lokalnym firmom;
- gminne inwestycje są skuteczną metodą zapobiegania bezrobociu poprzez organizację robót publicznych, a spirala inwestycyjna tworzy lokalny rynek pracy.

W przypadku podejmowania inwestycji przez jednostki samorządowe, podstawowe znaczenie ma przesłanka zaspokojenia potrzeb miejscowej ludności (Trojanek 1994, s. 39). Skutkuje to realizacją inwestycji, których ostatecznym efektem jest infrastruktura społeczna (m.in. placówki oświaty, kultury, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury fizycznej i wypoczynku) i techniczna (m.in. urządzenia wodno-kanalizacyjne, ciepłownicze, gazowe, drogi, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów itp.). Ten infrastrukturalny charakter przedsięwzięć inwestycyjnych samorządów warunkuje ich kolejne cechy, związane z aspektem pomiaru osiągniętych korzyści. Mając za cel główny zaspokajanie potrzeb zbiorowości mieszkańców lokalni władarze muszą uwzględniać zarówno korzyści bezpośrednie i wymierne, jak i korzyści pośrednie i niewymierne. W literaturze przedmiotu korzyści bezpośrednie i wymierne określane są również mianem „korzyści materialnych”, gdyż możliwe jest wyrażenie ich za pomocą odpowiednich mierników ilościowych (np. wzrost wartości majątku jednostki samorządowej, zwiększenie dochodów budżetowych lub zmniejszenie wielkości wydatków bieżących). Natomiast w odniesieniu do korzyści pośrednich i niewymiernych zamiennie używa się sformułowania „korzyści niematerialne”, gdyż ich prosty pomiar finansowo-rzeczowy nie jest możliwy (Zimny 2008). Przykładem tego typu korzyści może być: lepsza dostępność miejsc pracy, poprawa stanu zdrowia i warunków mieszkaniowych ludności, lepsza dostępność i wyższa jakość usług z zakresu oświaty, opieki społecznej, ochrony zdrowia, zaopatrzenia w wodę, od-

prowadzania ścieków, poprawa środowiska naturalnego na terenie jednostki samorządowej itd. (Czempas 1999)

Realizowane przez gminne samorządy inwestycje w sferze infrastruktury technicznej sprzyjają ich przysłanemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu, albowiem to właśnie „infrastruktura uznawana jest za istotny czynnik rozwoju lokalnego w grupie wewnętrznych czynników ekonomiczno-środowiskowo-przestrzennych” (Bagdziński 1994). To właśnie urządzenia infrastrukturalne w powiązaniu z dobrym jakościowo środowiskiem zachęcają do podejmowania działalności gospodarczej oraz są źródłem wspomnianych pozytywnych efektów zewnętrznych (Zimny 2008, s. 15). Inwestycje w obszarze infrastruktury technicznej stanowią główny budulec korzyści oferowanych podmiotom gospodarczym. Rozwój infrastruktury, na zasadzie sprzężenia zwrotnego, generuje korzyści dla gminy i społeczności lokalnej (Kogut-Jaworska 2008, s. 164). Na poniższym schemacie zaprezentowano w dość uproszczony sposób funkcje gminnych inwestycji infrastrukturalnych, które warunkują rozwój jednostek osadniczych (por. Rysunek 3).

Rysunek 3. Funkcje gminnych inwestycji infrastrukturalnych.

Picture 3. Functions of community infrastructure instrument.

Źródło: J. Czempas, *Inwestowanie w gminach województwa śląskiego*, „Wiadomości Statystyczne” 2003, nr1, s.52.

Dzięki stworzeniu odpowiednich warunków w municypalnej przestrzeni (poprzez zapewnienie znaczącej ilości czynników lokalizacji tj. infrastruktura transportowa, ulgi podatkowe, wsparcie dla biznesu), można pozyskać strategicznych partnerów biznesowych, wykwalifikowaną kadrę pracowniczą i aktywizować gospodarczo lokalną społeczność. Niemniej jednak by nakłonić sektor prywatny (osoby fizyczne, podmioty gospodarcze) z kraju i zagranicy do ulokowania przedsięwzięcia biznesowego na terenie danej gminy, niezbędne jest również podjęcie stosownych działań promocyjnych. „W tym celu lokalne władze muszą się przede wszystkim skoncentrować na szeroko pojętym środowisku inwestorów, którzy zastanawiają się nad miejscem rozwoju działalności. Wówczas w zasięgu przygotowywanego programu komunikacyjnego powinny się znaleźć” (Duda 2010, s. 67):

- indywidualnie określone inwestorzy (prywatni) lub grupy inwestycyjne (instytucjonalne),
- Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych,

- organizacje działające na rzecz biznesu i rozwoju przedsiębiorczości,
- Ministerstwo Skarbu i Ministerstwo Gospodarki,
- Polska Agencja Inwestycji Zagranicznych,
- Departamenty Ekonomiczne Ambasad,
- szefowie przedsiębiorstw już działających na terenie gminy (potencjalni poddostawcy),
- media o charakterze ekonomiczno-finansowym,
- miejscowy rynek pracy (potencjalni pracownicy),
- ośrodki studenckie,
- urzędy.

Wywołanie pożądanej aktywności sektora prywatnego powinno prowadzić do kontynuacji szeregu pozytywnych przemian społeczno-gospodarczych zainicjowanych przez gminę-inwestora, a więc do szeroko pojętego rozwoju lokalnego. W tabeli przedstawiono spodziewane, potencjalne korzyści dla gmin i regionów z podjętych na ich terenie przedsięwzięć biznesowych (por. Tabela 2).

Tabela 2. Korzyści dla miast i regionów z inwestycji (krajowego i zagranicznego sektora prywatnego).

Table 2. Benefits for town and regions from private, home and foreign investments.

Korzyści bezpośrednie		Korzyści pośrednie	
1.	Napływ kapitału finansowego jako podstawowego czynnika rozwoju	1	Upowszechnianie kultury organizacyjnej w środowisku pracowników i ich rodzin
2.	Transfer nowych linii technologicznych, maszyn i urządzeń oraz odpowiednich pomysłów na biznes	2	Upowszechnianie kultury technicznej i ekologicznej w środowisku lokalnym lub regionalnym
3.	Bezpośrednie dostawy na rynek lokalny i regionalny wyrobów finalnych bardzo dobrej jakości	3	Sponsorowanie akcji społecznych i przedsięwzięć ważnych dla danego środowiska
4.	Nowe miejsca pracy dla ludności miasta, gminy i regionu	4	Propagowanie kultu „dobrej roboty” i lojalności względem firmy i pracodawcy
5.	Przeszkolenie i przygotowanie zawodowe grupy pracowników – mieszkańców miasta i regionu	5	Gwarantowanie możliwości awansu i rozwoju zawodowego członkom rodzin pracowników
6.	Dodatkowe podatki, czynsze i opłaty dla budżetu lokalnego lub regionalnego	6	Promowanie gminy i regionu w skali kraju i za granicą
7.	Wyższe dochody indywidualne (w tym płace) mieszkańców miasta lub gminy	7	Przenoszenie zagranicznych doświadczeń (w sferze kultury produkcji, zarządzania, marketingu) – w przypadku inwestora zagranicznego
8.	Dodatkowe miejsca pracy w obiektach (inwestycjach) towarzyszących i pochodnych, w tym w placówkach usługowych, handlowych, hotelowych, gastronomicznych, kulturalnych itp.	8	Stymulowanie nauki języków obcych i wiedzy o kraju inwestora (w przypadku inwestora zagranicznego)

Źródło: A. Szromnik, *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków 2008, s. 223.

Rozpatrując zaprezentowane w tabeli korzyści, jakie mogą zostać osiągnięte przez jednostki przestrzenno-administracyjne, należy zauważyć, iż pozytywne efekty procesu inwestycyjnego przekładają się w głównej mierze na lokalną społeczność a nie organy lokalnej władzy. Abstrahując od (wymienionej w tabeli) możliwości generowania wyższych wpływów do samorządowych budżetów, trzeba zaznaczyć, że zarówno w przypadku inwestycji podejmowanych przez jednostki samorządowe, jak i prywatne podmioty – zawsze spełniany jest cel nadrzędny, dla którego powołano samorządy. A mianowicie przede wszystkim zaspokajane są potrzeby materialno-bytowe wspólnoty mieszkańców, realizowane ich społeczne interesy, oczekiwania i priorytety. Lokalni i regionalni władarze powinni stale pamiętać o tym, iż to od wielkości, wykształcenia, ogólnie rozumianej satysfakcji lokalnego potencjału ludzkiego (a więc od realnych i potencjalnych zasobów demograficznych), zależy nie tylko obecna sytuacja, ale i przyszły kierunek rozwoju (bądź całkowita stagnacja) miast, gmin i regionów.

Podsumowanie

Stworzenie jak najlepszych warunków dla stabilnego rozwoju lokalnej społeczności jest podstawowym, określonym w przepisach prawa zadaniem władz samorządowych. Rozwój rozumiany jako dynamiczny proces prowadzący zarówno do zmian ilościowych i jakościowych w sferze gospodarczej, społecznej, gospodarowania lokalną przestrzenią powinien być realizowany zgodnie z potrzebami i preferencjami gminnej wspólnoty. Główny cel, dla którego powołano do życia samorządy jest przez nie osiągnąć m.in. poprzez zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych (budownictwo komunalne, realizowanie spójnych z regionalną i krajową, i społecznie akceptowanych założeń lokalnej polityki przestrzennej), tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania nowych inwestycji, rozwoju oświaty, kultury, ochrony zdrowia, dbałości o środowisko naturalne, a także podejmowanie inwestycji w obszarze infrastruktury technicznej.

Podstawowym warunkiem zapewnienia godziwego życia mieszkańcom gminy jest konsekwentne umacnianie i rozwijanie lokalnej gospodarki w oparciu o tworzone (krótko-, średnio- i długookresowe) plany gospodarcze, wynikające z przyjętej w jednostce terytorialnej strategii rozwoju. Adekwatność przyjętej strategii zależy przede wszystkim od prawidłowo przeprowadzonej analizy stanu faktycznego, zidentyfikowania mocnych i słabych stron jednostki osadniczej oraz zdiagnozowania potencjalnych możliwości i zagrożeń płynących z jej otoczenia.

Skuteczność realizowanych zadań zależy w znacznym stopniu od zdolności adaptacyjnych gminy do funkcjonowania w konkurencyjnym otoczeniu. Nie od dziś bowiem jednostki przestrzenno-admini-

stracyjne konkurują o niezbędne dla swojego dalszego rozwoju podmioty, czyli nowych mieszkańców, inwestorów strategicznych, turystów, wykwalifikowaną kadrę pracowniczą, naukowców, studentów, kuracjuszy, artystów itp.

Podjmowanie się przez władze lokalne realizacji szeregu istotnych dla jednostki osadniczej inwestycji sprawia, że samorząd sukcesywnie przechodzi, ewoluje od dotychczasowej (tradycyjnej) roli administratora spraw publicznych do roli nowoczesnego podmiotu – kreatora lokalnego rozwoju. Nie tylko zapewnia poprzez swoje działania silną pozycję samorządu podczas rywalizacji o przyciągnięcie i zatrzymanie mobilnych czynników produkcji (pracy i kapitału), ale i warunkuje możliwość stałego postępu cywilizacyjnego całej gminy. „Istotne jest zatem właściwe programowanie rozwoju komunalnych inwestycji infrastrukturalnych w powiązaniu z uporządkowaną polityką przestrzenną. Stanowi to bowiem podstawę zarówno do efektywnego zarządzania środkami publicznymi w gminie, jak i punkt wyjścia do realizacji celów gospodarczych określonych w strategii rozwojowej gminy”. (Graczyk 2008)

Literatura:

1. Bagdziński S.L. (2004), *Lokalna polityka gospodarcza (w okresie transformacji systemowej)*. Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń.
2. Blakely E.J. (1989), *Planning Local Economic Development. Theory and Practice*. Sage Publication, London – New Delhi.
3. Bról R. (1998), *Rozwój lokalny – nowa logika rozwoju gospodarczego*. W: M. Obrębalski (red.), *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*. Prace Naukowe Nr 785, AE im. Oskara Langego, Wrocław, s. 11-14.
4. Cheshire P.C., Gordon I.R. (red.) (1995), *Territorial Competition in an Integrating Europe*. Aldershot-Avebury, s. 133.
5. Czempas J. (1999), *Przestrzenne zróżnicowanie skłonności do inwestowania i potencjału inwestycyjnego gmin województwa katowickiego w latach 1992-1998*, W: H. Henzel (red.), *Finanse, ryzyko, ekologia w procesach inwestycyjnych*. Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice, s. 47.
6. Czempas J. (2003), *Inwestowanie w gminach województwa śląskiego*. „Wiadomości Statystyczne”, nr1, s. 52.
7. Czykiel-Wierzba D. (1998), *Polityka regionalna Unii Europejskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
8. Duda A. (red.) (2010), *Public relations miast i regionów*. Wyd. Difin, Warszawa, s. 67.
9. Dylewski M., Filipiak B., Gorzałczyńska-Koczkodaj M. (2004), *Analiza finansowa w jednostkach samorządu terytorialnego*. Wyd. Municipium, Warszawa.
10. Dziemianowicz W. (2000), *Polskie gminy i regiony w globalnej konkurencji*, „Wspólnota”, nr 46, s. 30-31.
11. Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Zioło M. (2005), *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*. Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
12. Filipiak-Dylewska B., Szewczuk A. (2000), *Finansowe i organizacyjne determinanty wzrostu konkurencyjności polskich miast i gmin*. W: *Konkurencyjność polskiej gospodarki*. Materiały konferencyjne Ogólnopolskiej Konferencji Przedkongresowej PTE w Szczecinie, Szczecin, s. 28.
13. Filipiak-Dylewska B., Szewczuk A. (2000), *Zarządzanie strategiczne. Narzędzia, scenariusze, procesy*. Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
14. Gorzelak G., Jałowiecki B. (2000), *Konkurencyjność regionów*. „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1(1), s. 7.
15. Gorzym-Wilkowski W.A. (2006), *Gospodarka przestrzenna samorządu terytorialnego. Zarys*. Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
16. Graczyk M. (2008), *Zarządzanie inwestycjami komunalnymi. Dobra praktyka w pozyskiwaniu funduszy europejskich*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz – Zielona Góra.
17. Gruchman B., Zawisny K. (1992), *Metody i instrumenty pobudzania przedsiębiorczości lokalnej (z doświadczeń zagranicznych)*. W: *Gospodarka lokalna w warunkach samorządności*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Nr 205, Poznań, s. 70.
18. Jastrzębska M. (2005), *Polityka budżetowa jednostek samorządu terytorialnego*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
19. Klamut M. (red.) (2000), *Polityka budowy regionu konkurencyjnego. Strategie – modele – postęp technologiczny*. Wyd. Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, s.32.
20. Kłysik-Uryszek A. (2010), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce regionu. Teoria i praktyka*. Wyd. CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa.
21. Kogut-Jaworska M. (2008), *Instrumenty interwencji lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*. Wyd. CeDeWu, Warszawa.
22. Komorowski J.W. (2000), *Współczesne uwarunkowania gospodarczo-przestrzenne internacjonalizacji miast polskich*. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań.
23. Kuciński K. (red.) (2009), *Por. Geografia ekonomiczna*. Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków, s. 374.

24. Kuhn A. (1995), *L'intercommunalité de projet, un instrument privilégié pour le développement local du monde rural*. Wyd. Dea Gestion, Paryż.
25. Markowski T. (1995), *Lokalna polityka rozwoju ekonomicznego – aspekty organizacyjne i instytucjonalne*. W: L.M. Salamon, R.A. Seidel, P. Bury, T. Markowski (red.), *Gospodarka samorządów terytorialnych w świetle doświadczeń amerykańskich*. Fundacja Promocji Czystych Technologii TECHEKO, Łódź, s. 246.
26. Markowski T. (1996), *Wspieranie wzrostu konkurencyjności w polityce rozwoju regionalnego*. W: J. Szlachta i in. (red.), *Strategiczne wyzwania dla polityki rozwoju regionalnego Polski*. Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa, s. 99.
27. Nowak M.J., Skotarczak T. (red.) (2010), *Zarządzanie miastem. Studium ekonomiczne i organizacyjne*. Wyd. CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa, s. 271.
28. Parysek J.J. (2001), *Podstawy gospodarki lokalnej*. Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
29. Raport Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (2004), nt. *Inwestycyjny proces budowlany-bariery inwestycyjne oraz propozycje działań usprawniających*. Rada Ministrów, Warszawa.
30. Raport NIK (2007), *Informacja o wynikach kontroli kształtowania polityki przestrzennej w gminach jako podstawowego instrumentu rozwoju inwestycji*. Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego, Warszawa, s. 16.
31. Secomski K. (1982), *Ekonomika regionalna*. PWE, Warszawa.
32. *Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy w warunkach rynku* (1993), Wyd. ZNICZ, Szczecin.
33. *Słownik języka polskiego* (1998), Tom 1, Wyd. PWN, Warszawa, s. 756.
34. Szromnik A. (2008), *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*. Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków.
35. Trojanek M. (1994), *Oddziaływanie władzy lokalnej na efektywność przedsięwzięć inwestycyjnych*. Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
36. Zalewski A. (2006), *Uwarunkowania skuteczności stymulowania rozwoju lokalnego*. „Problemy zarządzania”, Nr 3 (13), s. 23.
37. Zimny A. (2008), *Uwarunkowania efektywności inwestycji gminnych w sferze infrastruktury technicznej*. PWSZ w Koninie, Konin.
38. Ziółkowski M., Goleń M. (2006), *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym*. W: H. Sochacka-Krysiak (red.), *Zarządzanie gospodarką i finansami gminy. Wydanie drugie uzupełnione i zaktualizowane*. Wyd. Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa, s. 66.

INVESTMENT POLICY AS AN IMPORTANT INSTRUMENT DETERMINING COMPETITIVENESS AND MUNICIPAL DEVELOPMENT

Marta Szaja

University of Szczecin

Summary: The article concerns the problem of local development, which takes place under conditions of constant rivalry between territorial units. One of the main instruments that affects local area development are new investments carried out in particular space. Investments undertaken by local authorities and private sector have an influence on the level of competitiveness of (certain) community. This article aims to show how the "municipal offer" is adapted to the needs of specific recipient and which communication methods are used by local authorities to interest potential investors. As well as the incentives used by them to initiate new business ventures in the borough.

Keywords: local development, investment policy, competitiveness of municipalities

Adres do korespondencji/ Mailing address: marta.szaja@wzieu.pl